

# UCAE

unitat convivencial d'acció educativa

## *deconstrucció i reconstrucció*

Autora: **Carla Pruns Ruiz** / Tutor: **David Román Fernández**

Juny 2018

Treball Final de Grau · Àrea d'Infància i Adolescència  
Educació Social · Universitat Oberta de Catalunya (UOC)



*a la Nakie*



Hegoak ebaki banizkio    *Si li hagués tallat les ales*  
nerea izango zen,    *hagués sigut meu,*  
ez zuen alde egingo.    *no hagués marxat.*  
Bainan, honela    *Però, així*  
ez zen gehiago txoria izango    *ja no seria un ocell.*  
eta nik...    *i jo...*  
txoria nuen maite    *estimava l'ocell*

Artze (1957), *Txoria txori (l'ocell ocell)*

# *índex*

<i>0. agraïments</i> .....	01
<i>1. introducció</i> .....	02
<i>2. deconstrucció</i> .....	06
<i>2.1. anàlisi legislatiu</i> .....	07
<i>2.2. anàlisi conceptual</i> .....	11
<i>2.3. pensar la deconstrucció</i> .....	14
<i>3. reconstrucció</i> .....	16
<i>3.1. reformular la UCAE</i> .....	18
<i>3.2. potencials característiques</i> .....	23
<i>3.3. alguns exemples</i> .....	28
<i>4. conclusions</i> .....	31
<i>5. bibliografia</i> .....	33

## *0. agraïments*

No voldria perdre aquesta oportunitat per mostrar i deixar constància del meu més profund agraïment a aquelles persones que han participat, directa o indirectament, en el desenvolupament d'aquest treball i del que l'ha precedit. En primer lloc, agrair al meu tutor, el David, la seva feina i acompanyament; sobretot, la confiança i il·lusió dipositada i el convidar-me a fer un altre treball. A la Sabina que, potser no ho sap, però va ser qui em va parlar per primer cop de les UCAE, motiu pel qual vaig iniciar aquests estudis. A la Nakie que, segur no ho sap, però va ser el meu punt d'inflexió. A les amigues i amics i a la família; mare, pare i germanes, també als nebots, que m'han carregat d'aquells moments indispensables per (re)emprendre la feina d'aquests anys de grau. Agrair-los-hi als avis Pruns i a l'avi Santiago tota la seva imprescindible presència, també després de la seva mort. I a l'Igor, sobretot i tothom; cent anys de gratitud per aquests darrers quatre anys de treball, al costat.

# *1. introducció*

El que podria resultar lògic en la introducció d'un treball d'aquestes característiques és que es fes una primera descripció i per tant aproximació, a la idea que ha de vertebrar-lo. A mesura que vagi avançant el treball, però, s'hi anirà deixant constància d'allò prescindible de descriure d'entrada el concepte, el què és l'acolliment en UCAE; fer-ho podria semblar un contrasentit, fins i tot contraproduent per la intencionalitat d'aquest treball. Potser perquè els seus límits es poden titllar de poc clars o consolidats, però també perquè precisament en parlar-ne es buscarà no un descriure sinó un reescriure.

Tot i no comptar amb cap irrefutable suport estadístic, no és pas una temeritat afirmar que l'acolliment en UCAE és un gran desconegut. Aquest desconeixement no pot associar-se únicament al gruix de població que no pertany a l'àmbit social o de les ciències de l'educació, sinó que la seva existència és considerablement ignorada fins i tot en el terreny dels professionals als quals va frontalment dirigit; professionals que en el document amb títol *L'acolliment familiar professionalitzat d'infants i adolescents en unitats conviven-*



*cials d'acció educativa* (Casellas i Mayoral, 2010), especifica que han de “disposar d’una titulació i formació específica relacionada amb l’àmbit de la infància i l’adolescència” (Casellas, Mayoral, 2010: 54), a més a més de l’experiència.

Aquesta ignorància -en les dues interpretacions que permet el terme: involuntària, pel desconeixement, i/o pretesa per manca d'interès o d'atractiu- no és d'estranyar si es tenen en compte esdeveniments i aspectes significativament rellevants de la trajectòria que ha seguit aquesta mesura de protecció a la infància i l’adolescència en situació de desemparament a Catalunya. Per exemple, aquelles declaracions que l’aleshores consellera de Benestar Social i Família, Neus Munté, va fer al parlament de Catalunya el 28 de maig del 2013, ara ja fa cinc anys, fent referència al canvi de denominació -i indissociablement, de concepció- amb que l’acolliment enUCAE passava a ser d’un acolliment professionalitzat a un d’especialitzat; amb els danys per a la proposta inicial que això comporta. Entre d’altres, passar de concebre el que havia de ser una retribució econòmica, un sou, a atorgar una prestació, sense el reconeixement laboral que això implica; suposadament i en les seves pròpies paraules, per tal d’agilitzar el tràmit. *El Pacte per a la infància a Catalunya*, del Departament de Benestar Social i Família de la Generalitat de Catalunya, que es signa aquell mateix estiu -juliol del 2013-, no inclou cap referència a aquests canvis terminològics, però sí que de nou s’hi determina que l’acolliment enUCAE ha de ser una mesura a contemplar de forma prioritària, sobretot per a aquells casos pels quals inicialment s’ha dissenyat: infants i adolescents en situació de desemparament amb diversitat funcional, altres dificultats o necessitats especials i grups de germans/es. Res de nou que no pogués desprendre's ja de la LDOIA<sup>1</sup>. Contactes informals amb persones que estan duent a terme un acolliment enUCAE, però, han pogut afirmar que la seva professionalització és ara una especialització i que, com a tal, en comptes d'un sou, reben una prestació econòmica.

De nou, en una altra sessió del Parlament català, la diputada socialista Núria Ventura, el desembre del 2013, pregunta sobre on han quedat lesUCAE, *què se'n ha fet?*, al que l'encara consellera Munté respon que s'hi està treballant, amb dificultats però també amb es-

---

<sup>1</sup> Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l’adolescència (LDOIA), en què hi apareix per primer cop l’acolliment enUCAE.

forços, i que aquesta feina es pot reconèixer en passar de 9 famílies en aquesta modalitat d'acolliment el gener del 2013, a 14 el desembre del mateix any. Tot i així, també en una altra sessió del Parlament, l'abril del 2014, apareixen de nou les UCAE, ara per reclamar, tant per part de l'adjunta per a la defensa dels drets dels infants i adolescents del Síndic de Greuges, Maria Jesús Larios, com per part d'Agnès Russiñol, aleshores diputada d'esquerra republicana al Parlament i actual Directora de l'ICAA, la necessitat de desenvolupar la figura de l'acolliment professionalitzat -s'obvia el canvi a especialitzat- i de definir les característiques que hauria de tenir la UCAE perquè pugui tenir èxit.

Així, en multitud d'altres ocasions es parla de la necessitat de promoure les mesures d'acolliment familiar, en què s'hi inclou l'acolliment en UCAE. En altres comptades ocasions es parla directament de la promoció de l'acolliment en UCAE com a tal, de forma independent, deslligat de la resta d'acolliments. *En el Pacte per a la Infància. Pla d'atenció integral a la infància i l'adolescència 2015-2018. Enfocament estratègic*, instrument que ha de servir per avançar en matèria de drets i oportunitats, i benestar de la infància i l'adolescència, es menciona les UCAE junt als programes d'acolliment familiar, per a la seva promoció i per al suport de les famílies acollidores.

A expenses que pugui semblar contradictori a allò exposat fins ara, en el darrer *Informe sobre els drets de l'infant* del passat novembre i publicat pel Síndic de Greuges, es mostra com, de fet, els acolliments en UCAE han incrementat respecte altres anys, passant de 12 infants i adolescents acollits en aquesta mesura d'acolliment a 45, en qüestió de 5 anys -entre el 2012 i el 2017-. Les dades que s'hi faciliten, mostren que de fet el creixement no es pot considerar vertiginós, ni tan sols considerable, però potser sí que significatiu i, en última instància creixement. Tanmateix, cal tenir present però l'índole del creixement que s'està duent a terme; la qualitat d'aquest relatiu despuntar. De fet, en el mateix informe es fa igualment una petició respecte la necessitat de mantenir la feina cap a l'acréixer de la mesura, a través de la seva promoció i potenciació via campanyes divulgatives i de captació, remarcant de nou la necessitat i importància “de desplegar i regular els criteris bàsics de la modalitat d'acolliment en UCAE per concretar-ne els requisits i les condicions” (Síndic de Greuges, 2017: 97). Precisament aquest treball, tot i desconèixer-ho inicialment, procura respondre en part i amb forma de proposta a algunes d'aquestes qüestions.

El treball es formula sobre uns objectius que sobretot busquen fer un exercici d'anàlisi i creació al voltant de l'acolliment en UCAE. Per una banda, i a través d'un procés de deconstrucció, es **durà a terme una anàlisi d'aquelles característiques que han de ser o poden ser eminentment pròpies d'aquesta mesura d'acolliment** i, per altra, es **farà un exercici creatiu que explori alternatives a la mesura d'acolliment en UCAE establerta**, bàsicament derivades de l'article 131 de la LDOIA en què se'n fa referència.

Segons el mateix informe del Síndic de Greuges, el setembre del 2017 hi havia un total de 7.160 infants tutelats per la DGAIA, dels quals tan sols un 19,5% es trobaven en un acolliment familiar en família aliena -la dada exclou els acolliments en família extensa; el total d'infants i adolescents acollits tant en família extensa com aliena, suposa un 46,8%-. L'acolliment en UCAE no representa ni un 0,63% de les mesures que es designen per a aquesta infància i adolescència amb tutela institucional. Així, aquestes sí que es poden considerar dades eloqüents, tenint en compte que la LDOIA considera eminentment prioritàries -tret d'aquells casos en què no s'aconselli- les mesures que evitin l'internament de l'infant i l'adolescent en un centre.

És precisament per aquests (des)encontres entre el que hauria de ser i actualment és; el que s'estipula a nivell legislatiu i realment ocorre en el pla fàctic; entre *l'a priori* i *l'a posteriori*; però sobretot per l'encontre amb la potencialitat de la UCAE, que es presenta i desenvolupa aquest treball.

## 2. deconstrucció

*'Me parecía que el objeto estaba casi dotado de pasión, por lo menos, podía tener una vida propia, salir de la pasividad de su utilización para adquirir una suerte de autonomía y tal vez incluso la capacidad de vengarse de un sujeto demasiado convencido de dominarlo. Los objetos siempre han sido un universo inerte y mudo, del que disponemos con el pretexto de que lo hemos producido. Pero, en mi opinión, ese universo tenía algo que decir, algo que superaba su utilización. Entraba en el reino del signo, donde nada ocurre con tanta simplicidad, porque el signo siempre es el desvanecimiento de la cosa. Así pues, el objeto designaba el mundo real pero también su ausencia, y en especial, la del sujeto.'*

Baudrillard (2002), *Contraseñas*.

Tot i que sigui una forma no recollida en el Diccionari de la Llengua Catalana de l'Institut d'Estudis Catalans (DIEC), la utilització del terme <<deconstrucció>> -del francès *déconstruire*- està acceptat en el seu ús general i s'empra en alguns àmbits professionals especialitzats, com la filosofia o la gastronomia, per exemple. La deconstrucció d'estructures, de llenguatge, de conceptes, implica d'un inquirir en certa essència inherentment controvertible; perquè irrefutable i prèviament ha estat construïda, però també perquè segueix en perpetu moviment, en un continu replantejament que la dota d'atributs inconclusos. El propòsit de deconstruir, desenvolupat pel filòsof algerià Jacques Derrida (1930-2004), precisament busca aquest descompondre, desfer o desmuntar, assenyalant i sospitant d'aquells elements constitutius de discursos i conceptes hegemònics.

Salvant les distàncies, el neologisme ha de permetre i convidar a una experiència d'anàlisi i reflexió, al voltant de l'objecte de revisió d'aquest treball: la UCAE.

## ***2.1. anàlisi legislatiu***

La primera vegada que en l'àmbit legislatiu -marc que es prendrà com a principi de referència per antonomàsia- apareixen les UCAE és en la Llei 14/2010, del 27 de maig,

dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència (LDOIA). En aquesta legislació es concreten, entre altres aspectes, aquelles característiques determinants de les situacions de risc i desemparament de la infància i l'adolescència a Catalunya, i les mesures de prevenció i protecció que busquen donar-hi resposta. Un dels principis vertebradors d'aquesta llei és el que considera als infants i adolescents de Catalunya, independentment de si es troben o no en situació de risc o desemparament, com a subjectes actius de dret i oportunitats, tal i com dicta el seu preàmbul, així com la importància de la seva participació i reconeixement social:

Una de les novetats del nou text legal és la voluntat, expressada en el títol, de remarcar d'una manera explícita, un doble concepte: el reconeixement dels drets dels infants i els adolescents i el de les oportunitats d'aquestes persones. [...] Així, aquestes oportunitats s'han de traduir, entre altres, en l'establiment de canals i instruments per a fer sentir la veu d'infants i adolescents, per a fer expressa llur participació en la presa de decisions en la comunitat i, en definitiva, per a facilitar-ne el futur encaix, com a persones responsables, en la societat adulta.

(14/2010, del 27 de maig, LDOIA ; Preàmbul: 26)

Aquestes premisses, quasi òbvies pel que tenen d'essencial, resultaran fonamentals per al desplegament de la LDOIA. Tot el que l'ha de compondre, estarà subjecte a aquests principis d'articulació, junt amb la prevalença ineludible de l'interès superior de l'infant i l'adolescent, com a al·licient per excel·lència per al qual es desenvolupa. El document que per primera vegada inclou les UCAE, les considera dintre aquests eixos vertebradors i, per tant, les idea i proposa des d'aquest emplaçament, atribuint-los-hi aquestes característiques i axiomes.

En dita LDOIA es parla de les UCAE en diverses ocasions i termes; no deixa de resultar confús que en un document d'aquestes característiques -legislatiu; vinculant- no quedi indiscutiblement clar el caràcter i aquelles peculiaritats que han d'ésser indissociablement substancials de les UCAE. Tant és així que en algun dels esments es parla d'*acolliment familiar en UCAE* -dues vegades en tot el document-, mentre que en altres referències s'eludeix allò familiar i tan sols es formula com a *acolliment en UCAE* -cinc vegades en

la mateixa Llei-. De fet, en l'Article 131, inclòs en la *Subsecció segona. Acolliment en una unitat convivencial d'acció educativa*, en què es desenvolupa aquesta tipologia de protecció, no es fa absolutament cap referència a allò familiar. En el 131 de la LDOIA, tan sols s'estipula tant les persones que poden dur a terme la mesura de protecció -"persones prèviament seleccionades i qualificades per raó de llur titulació, formació i experiència en l'àmbit de la infància i l'adolescència" (14/2010, del 27 de maig, LDOIA: 127)-, com les que hi poden estar prioritàriament subjectes -"infants o adolescents amb diversitat funcional, grups de germans i altres en dificultats especials o en necessitats educatives especials" (14/2010, del 27 de maig, LDOIA: 127)-; més enllà d'aquestes dues especificacions, la concreció d'aquesta mesura de protecció a la infància i l'adolescència en situació de desemparament, resta fora de l'àmbit estrictament legislatiu. En aquest sentit, cal dir que el caràcter familiar de la mesura no resta doncs, ineludiblement adscrit per la Llei i se li atribueix com a quelcom intrínsec posteriorment, en les seves aplicacions tant conceptuals com pràctiques, però ja no estipulades pel que dicta la Llei 14/2010.

Tampoc es pot obviar el seu emplaçament dintre de la mateixa LDOIA; no s'ha de considerar irrellevant que les UCAE es trobin al bell mig d'altres dues mesures de protecció a la infància i l'adolescència en situació de desemparament: l'acolliment familiar i l'acolliment en centre. Si bé és cert que en el preàmbul de la Llei 14/2010, on apareix la primera menció a la UCAE, s'introdueix la mesura com una alternativa concebuda dintre el propi acolliment familiar -"Pel que fa a les mesures de protecció, cal esmentar especialment la nova regulació de l'acolliment familiar, en què, a banda de l'acolliment constituït en forma simple i de l'acolliment permanent, s'introdueix l'acolliment en unitats convivencials d'acció educativa" (14/2010, del 27 de maig, LDOIA; Preàmbul: 37)-, més endavant, ja en l'Article 120 sobre les tipologies de les mesures de la *Secció tercera. Mesures de protecció dels infants i els adolescents desemparats*, es considera l'acolliment familiar en unitat convivencial d'acció educativa com una mesura més juntament amb les prèviament concebudes. Més endavant i amb més irrefutable notorietat, en la concreció de cadascuna de les diverses mesures de protecció, significativament se la separa de l'acolliment familiar -*Subsecció primera. Acolliment familiar*- per incloure-la successivament en una subsecció pròpia -tal i com s'ha apuntat abans, la *Subsecció segona. Acolliment en una unitat convivencial d'acció educativa*-, dintre les mesures de protecció dels infants i els adolescents en situació de desemparament, tot just abans de la *Subsecció tercera. Acolliment en centre*

i aparentment, al mateix nivell que les que la precedeixen i segueixen. Per acabar, en les *Disposicions finals* de la LDOIA en el punt *Segona. Modificació de la Llei 13/2006*, en què s'enumeren aquelles situacions que han de rebre una prestació per a atendre les despeses de manteniment d'un infant o adolescents en mesura d'acolliment en família extensa o aliena, s'hi inclou l'acolliment *familiar* en unitat convivencial d'acció educativa.

Dintre la LDOIA, aquestes són totes les mencions a la UCAE que se'n fa.

Finalment, tot i que no tingui el mateix caràcter vinculant que sí emana de la LDOIA, pot semblar rellevant fer igualment una breu menció del document que la Secretaria d'Infància i Adolescència del Departament d'Acció Social i Ciutadania de la Generalitat de Catalunya, proposa en la seva col·lecció d'eines, amb el número 11 i autoria dels textos de Casellas i Mayoral (2010) i que ja en la introducció se n'ha fet menció. Aquest document ha de servir com a guia de referència per a la definició i delimitació de l'acolliment en UCAE i cal dir que s'enfoca la seva aplicació únicament a l'àmbit familiar del/de la professional i es desplega de nou la mesura des del "marc de disseny de noves modalitats d'acolliment familiar" (Casellas, Mayoral, 2010: 13). Així, aquella voluntat expressa en el preàmbul de la Llei 14/2010 sobre proporcionar un "entorn familiar i desinstitucionalitzat" (14/2010, del 27 de maig, LDOIA; Preàmbul: 37), es concreta posteriorment i en el document de Casellas i Mayoral (2010), com únicament traslladable en l'habitatge propi de cadascun/a dels/de les professionals, excloent l'acolliment en UCAE d'altres possibles entorns potencial i igualment familiars i desinstitucionalitzats.

Tot plegat, dona peu a fer una lectura parcialment paradoxal. En clau d'emplaçament, entre els marges que designa la LDOIA, per una banda es podria afirmar que l'acolliment en UCAE s'ha ideat com un punt mig entre l'acolliment familiar i l'acolliment en centre; com un híbrid entre les dues mesures de protecció a la infància i l'adolescència, que busca donar resposta a les carències d'ambdues a través de les seves pròpies avantatges. Per altra banda però, es pot afirmar que l'acolliment en UCAE, precisament també pel seu emplaçament, no es concep ni com un acolliment familiar, ni com un acolliment en centre; ha de ser alguna altra cosa que eminentment persegueixi aquell entorn més familiar i desinstitucionalitzat que es manifestava en el preàmbul de la LDOIA. En ambdós casos, potser la clau roman precisament en discutir al voltant d'aquella idea del que és o



no és familiar i del que atorga a un recurs un caràcter més o menys institucionalitzat. Tot i que aparentment pugui semblar irrellevant, seran matisos que es poden consolidar com a claus per projectar possibilitats i no acotar-ne valors essencials actualment objectables, ambigus; subjectes a allò impugnable de l'acció d'interpretar. En aquest sentit, resulta interessant llegir la Llei 14/2010 com un document que ha de possibilitar, més enllà d'establir-ne els límits; sobretot tenint en compte que els que *a posteriori* de la LDOIA se li han assignat -que no consolidat- desconsideren l'alternativa de l'acolliment en UCAE com a mesura de protecció per a la infància i adolescència en situació de desemparament.

## 2.2. anàlisi conceptual

Per a l'exercici que es proposa en aquest treball, l'acolliment en UCAE ha d'imaginar-se també des de la capacitat a què conviden les seves sigles que, cal pressuposar, no són gratuïtes ni casuals. En aquest sentit, pot resultar interessant revisar cadascuna de les definicions i arrels etimològiques dels mots que conformen l'acrònim, per tal de procurar comprendre part de l'origen conceptual d'aquesta mesura de protecció de la infància i adolescència a Catalunya i desgranar-ne, posteriorment i considerant també aquesta dimensió, la seva potencialitat de formes i fórmules.

Així doncs, <<unitat>> ve de la paraula llatina *unitas*; 'qualitat d'un'. Segons el Gran Diccionari de la Llengua Catalana, la <<unitat>> -en les definicions que es consideren d'interès per al treball- és la "qualitat d'allò que és u, que constitueix un tot no divisible en parts"; en aquesta mateixa font, però, es considera igualment <<unitat>> com la "totalitat de coses múltiples" i, a risc de semblar contradictori, "cadascun dels elements constitutius del múltiple", així com la "qualitat d'allò que és únic". Per altra banda, com a adjectiu que l'acompanya de ben a prop, el terme <<convivencial>> -del substantiu convivència- té el seu origen en el verb llatí *convivere* que, amb el prefix *con-* (amb; junt a) i *vivere* (el que està viu; que existeix), designen el "viure plegats". La convivència és l'acció de conviure; <<convivencial>>, la qualitat de convivència de la unitat -en aquest cas-. La convivència és molt més que el coexistir; implica d'una interacció, d'un compartir i no és quantificable, sinó qualificable: sobretot per l'interès d'aquest treball, la convivència és quelcom que no

es determina en base de la quantitat d'hores de "viure pegats", sinó en funció del caràcter, l'índole, les característiques i el valor de la mateixa. Resulta interessant posar en relleu, considerades aquestes primeres definicions, com en el reducte actual al qual s'ha relegat l'acolliment en UCAE, allò que té d'«unitat» s'ha comprès estrictament com la vivenda, el nucli del/de la professional, aombtant que aquest terme pot comprendre's des d'altres perspectives; i el «convivencial» a allò familiar, en el sentit més estricte, quasi tradicional, de la paraula.

Des d'aquestes premisses, són dues les lectures que el terme d'«unitat» permet en aquest camp d'interès: els infants i adolescents són integrats en una unitat convivencial prèviament constituïda pels professionals que els acullen -des d'aquesta perspectiva s'entén més l'infant o adolescent com a la pròpia unitat a integrar i, per tant, "cadascun des elements constitutius del múltiple", en el cas, el nucli familiar- o són precisament aquest infants i adolescents, juntament als professionals, qui conformen el nucli i per tant, la unitat de convivència -sent «unitat» la "totalitat de coses múltiples"-. On es posa el focus d'atenció del que es considera una «unitat», esdevé clau per tal d'imaginar les potencialitats de la mesura d'UCAE. En aquest sentit, es podria afirmar que l'ordre dels factors sí que altera el producte; sobretot considerant el ventall de possibilitats que es poden enginyar com a nuclis de convivència, en no limitar estrictament la UCAE a un nucli convivencial (i de caràcter exclusivament familiar) ja establert. En aquesta mateixa línia, precisament i també apel·lant a aquella definició del terme «unitat» que es refereix a la "qualitat d'allò que és únic", les UCAE s'han de poder configurar com a adaptables, mal·leables, en funció de les *unicitats* que als infants i adolescents els hi són inevitable i indissociablement pròpies, així com també en funció de les seves necessitats, valoracions i aspiracions particulars i canviants.

En la segona i darrera meitat de l'acrònim, segueixen l'acció i educativa. El terme «acció», del llatí *actionem* (fer, posar en moviment, conduir), és -entre la multiplicitat de definicions acceptades- la "influència d'una cosa en una altra; l'efecte produït per una cosa en una altra". Igualment, en la seva definició en clau filosòfica, s'entén «acció» com la "manifestació d'una capacitat activa, contraposada a *passió*, o d'una funció o capacitat física de l'home, per oposició a idea o pensament". En aquest sentit i pel que pot resultar útil en aquest desgranar, l'acció ha d'anar més enllà del concepte, d'allò teòric, i

ha de resultar-ne la seva aplicació pràctica. L'acció implica doncs moviment, gest; també una actitud. I en aquest cas, arriba total i indissociablement condicionada per l'adjectiu que l'estalona; no és una acció qualsevol, sinó que ha de ser pretesa i expressament *educativa* -aquí, l'acció com la influència o l'efecte d'una cosa en una altra, pren especial rellevància-. Com ha passat amb el terme <<convivencial>>, l'adjectiu <<educativa>> és la condició de l'acció, relativa o pertanyent al verb educar. La definició del diccionari, de caire pedagògic, diu que <<educar>> és "formar, ensenyar i instruir als infants, i també als adults, per tal d'aconseguir el desenvolupament integral de llur personalitat". Aquest verb té uns orígens etimològics ambivalents, doncs prové dels mots llatins *educare* (criar, alimentar, nodrir) i *educere* (portar a; treure fora; fer sortir). Mentre que en el primer cas té un sentit possiblement més lligat a la subsistència o conservació, i hi ha un subjecte -qui fa l'acció- i un complement indirecte - el destinatari de l'acció- clars, la segona arrel etimològica és el que es considera un verb causatiu o factitiu; dit d'aquell verb que expressa una acció que el subjecte fa que s'executi sense fer-la ell mateix, o fa que algú altre l'executi. Des d'aquesta segona premissa, lluny de ser el subjecte de l'oració qui realment educa, és precisament el complement directe -sobre qui recau l'acció- qui ho fa, tot i no ser de qui directament provingui l'acció, qui l'acciona, o ni tan sols a qui es destina. En aquest sentit etimològic, que l'acció sigui educativa, convida a considerar aquest *fer sortir, fer treure fora*; és un *fer accionar l'educar(-se)* que potencialment i des d'aquesta lectura, s'ha de dur a terme en l'acolliment en UCAE. Probablement també ja en condiciona l'índole, que vindrà marcada no tant des d'un compensar carències i suplir necessitats de l'infant i l'adolescent, amb una acció i relació més paternalista o assistencial, sinó des del permetre -o *accionar*- la participació de l'experiència, la possibilitat i capacitat de moviment; d'acció, com dicta una de les seves definicions, en la seva contraposició a *passió*; amb tots els implicats, implicats -valgui la redundància- i ineludiblement exposats a la incertesa potencial d'aquest accionar.

Lluny, però, de pretendre entrar a tractar les característiques que hauria de desenvolupar l'acció educativa en l'acolliment en UCAE, sembla interessant poder tenir en compte aquestes consideracions conceptuals i etimològiques, per tal de (des)considerar-les segons l'actitud que s'adopti al respecte doncs, tot i que no sigui objecte directe d'anàlisi en aquest treball, l'índole de l'acció educativa que es dugui a terme -per definició- en l'acolliment en UCAE, estarà marcada per la forma de comprendre-la. En aquest sentit

sí que cal evidenciar aquella herència cultural que connota a l'acció educativa i la que caldrà o no considerar críticament. Com s'ha apuntat, no és intenció d'aquesta anàlisi fer una reflexió al voltant de les peculiaritats, per presència o per absència, que haurien de caracteritzar aquesta pretensió educativa de les UCAE, però serà precisament el caràcter d'acció educativa de la unitat convivencial, el que marcarà definitivament la diferència amb les altres mesures de protecció a la infància i l'adolescència amb què s'ha anivellat; i se li ha d'atorgar per tant, la importància que mereix.

Per acabar i posar èmfasi, recordar que, precisament per la irrefutable potencialitat dels mots que conformen les sigles de la mesura de protecció de la infància i l'adolescència, resulta interessant poder repensar les UCAE a partir de la perspectiva que revisa l'anàlisi d'aquests termes; de nou, considerant que no són aleatoris o accidentals. Curiosament, el <<terme>> com a sinònim de <<paraula>>, també s'empra com a mot que designa unes "condicions", les "circumstàncies que limiten quelcom". En aquest sentit, caldria considerar les UCAE també des de les seves expressos acotacions denominatives, i no tan sols relegar-les a quelcom que sembla un simple acompanyar el que realment són a dia d'avui: acolliments familiars professionalitzats (actualment, acolliments familiars especialitzats). Doncs, per què es fa aquesta distinció (acolliment familiar professionalitzat *en* UCAE) si finalment no sembla que se li atorgui cap significació rellevant a l'acrònim? Per què ni tan sols fer-ne menció i no parlar simplement d'acolliment familiar professionalitzat (o especialitzat, ara)?

### ***2.3. pensar la deconstrucció***

El procés de deconstrucció ha permès entreobrir part d'aquelles concepcions de forma i fórmules per les quals la UCAE potencialment té aptituds i que es poden considerar com a components substancials de la seva essència. Amb la LDOIA com a marc delimitador per excel·lència, el qual, com s'ha exposat, finalment no determina un caràcter imperativament *familiar* a la UCAE -pel que fa a acolliment familiar-, sinó que la col·loca i desplega com en un estat, en una condició pròpia i deslligada d'altres mesures d'acolliment -familiar i en centre-, la deconstrucció del concepte d'UCAE ha possibilitat aquesta obertura

cap altres formats; sobretot cap els que presumiblement tenen en compte més fidelment i ajustadament aquelles qüestions vertebrals de la Llei 14/2010 sobre considerar els infants i adolescents des del seu interès superior, com a subjectes de participació i reconeixement social, així com a subjectes de drets i oportunitats. La manera en què es comprèn el nucli convivencial i l'acció educativa que indefugiblement s'hi ha de dur a terme, han d'estar subjectes a aquestes premisses articulars. I és precisament aquesta potencialitat d'articulació, entre allò legislatiu i el que permeten els mots de l'acrònim, el que serveix com a punt de partida per a la reconstrucció.

Per a tal fita, sembla interessant recordar les paraules de Baudrillard (2002), que obrien pas a aquest deconstruir. Allò que s'estipula en la LDOIA com a principis vertebradors i sobre les UCAE, i el com es concep i es pot concebre aquesta mesura d'acolliment, tot el que hi té a veure, desvela característiques del món al qual pertany la UCAE; des d'aquelles que s'estipulen a nivell conceptual, d'intencionalitat, fins les que finalment esdevenen en un terreny fàctic. Però també i considerablement, tot el que s'omet, el que no té presència, també parla però de les absències. En aquest cas, l'absència de tot el potencial de la UCAE que no s'està desenvolupant i aprofitant, i la importància de romandre alerta a no ometre el subjecte; sobretot perquè amb el discernir legislatiu i conceptual, s'ha corroborat aquesta possibilitat de la UCAE, de compassar-la amb la intencionalitat, el propòsit, de fer al subjecte -la infància i l'adolescència- fàctica i explícitament present.

# *reconstrucció*

*'Es por tanto, en todo momento, un cierto intervalo entre su estado y su potencial. Si cesa de desplazarse, si deja irrealizado su potencial, muere. El gesto decisivo es aquel que se encuentra un paso por delante de la situación del movimiento, y que, rompiendo así el statu quo, le abre acceso a su propio potencial.'*

Comité Invisible (2015), *A nuestros amigos*.

*'-¿No puedes oír como el viejo Bach juega en la tonalidad en re, cómo construye sus imitaciones, cómo hace las variaciones imprevisiblemente pero dónde el tema lo permite y lo sugiere y no antes, ni después, y a pesar de ello logra sorprender? ¿No te parece un esclavo con toda la libertad? Ah, viejito, es mejor que Offenbach, te lo juro porque está here, hier, ici, aquí en esta tristeza habanera y no en una alegría parisién.'*

Cabrera Infante (1967), *Tres Tristes Tigres*.

De nou salvant les distàncies, però precisament aquesta serà la relació que es procurarà establir en aquest apartat de reconstrucció.

Es podria considerar gratuït o infundat, fins i tot cert tipus d'irresponsabilitat, passar per un procés de deconstrucció que no derivi enlloc; que després no permeti (re)composar-ne les peces. La reformulació de l'acolliment enUCAE que es busca amb aquest treball ha hagut de passar necessàriament per una descomposició. Aquesta ha desgranat uns preceptes que eminentment se li poden atribuir a laUCAE, sobretot per l'indole de mesura i acolliment que hauria de possibilitar dur-hi a terme. Des de les premisses que se n'han pogut discernir, des d'aquells preceptes que s'han considerat difícilment eludibles de laUCAE i, com negar-ho, d'aquells que s'han posat de relleu, se'ls hi ha atorgat més èmfasi per la línia discursiva d'interès, es pretén ara fer una espècie de *tabula rasa*; i és una es-

*pècie de*, perquè és *tabula* però no és del tot *rasa*, perquè es parteix precisament d'aquests postulats. És important poder desenvolupar una proposta que no parteixi d'elements descontextualitzats i que no fonamenti, per tant, un imaginar estèril. La deconstrucció no és si no per la reconstrucció; i com a tal, la reconstrucció s'ha d'edificar sobre fonaments que el procés de deconstrucció ha permès desxifrar. Només així es permetrà una proposta de transformació de la UCAE compassada i acord a una realitat, com a mínim la legislativa, de la que ara per ara i així com així, no se'n pot despendre.

A més a més, per tal de donar-li veracitat, atorgar-li quelcom de context a la reconstrucció de l'acolliment en UCAE, la proposta farà peu gràcies a *El benestar subjectiu dels adolescents tutelats a Catalunya* (Llosada-Gistau, Montserrat i Casas, 2016). Sembla innecessari, gràcies al títol, aclarir massa més el contingut i el seu atractiu per a aquest treball. Tot i així, potser és interessant matisar que l'autora i autors entenen per benestar subjectiu dels adolescents tutelats aquelles impressions, valoracions i expectatives que aquests joves manifesten; i precisament aquest manifestar és un dels aspectes claus de l'estudi que resulta igualment atractiu per a aquest treball: la recerca fa explícitament partícips -faltaria menys- als adolescents en situació de tutela administrativa. I això pot resultar gratament sorprenent no per la seva pròpia naturalesa, sinó per la manca d'oportunitats de que habitualment es disposa per fer-ho. Aquesta característica clau de la recerca i de la que aquest treball se'n servirà, lliga amb aquells principis que s'han desgranat anteriorment de la LDOIA i que dictaven la importància de fer partícips, considerant la importància de la seva participació i reconeixement social, com a subjectes de drets i oportunitats com ha de ser, als infants i adolescents.

### ***3.1. reformular la UCAE***

*"La trajo en forma de delirio pero ya los griegos sabían que somos las sombras de un sueño"*

Borges (2012), *El aleph*.

La lògica adscrita amb què essencialment trenca la proposta de reformulació per a l'acolliment en UCAE, és aquella que dicta que l'acolliment en unitat convivencial d'acció



educativa és el punt mig entre l'acolliment en centre i l'acolliment familiar; aquella que, es pot afirmar amb la boca petita, s'ha establert fins a dia d'avui i postula que la UCAE es concep com un híbrid entre ambdues mesures de protecció a la infància i adolescència en situació de desemparament. La nova proposta no nega aquesta forma, que comprèn la UCAE com a sinònim d'acolliment familiar professionalitzat -o especialitzat-, però li arrabassa l'exclusiva ubiqüitat que se li havia sobreescrit. Partint de la voluntat i necessitat de formular propostes àmplies, que possibilitin, però que comptin amb la capacitat i predisposició de particularitzar-se, la reconstrucció de la UCAE s'aferra a aquella lectura que, sense menystenir l'establerta, interpreta que la UCAE no és ni una cosa ni l'altra; ni un acolliment en centre, ni un acolliment familiar. Sobretot perquè amb el deconstruir s'han entrevist potencialitats de la mesura que s'estan obviant, despreses dels seus mots i indispensablement, de l'àmbit legislatiu.

Igualment, cal considerar que allò interessant de poder tenir en compte noves formes i fórmules de la mesura d'acolliment en UCAE és precisament que pot oferir propostes alternatives a una realitat que ara per ara, dista dels ideals i preceptes que dicta la LDOIA -i que ja s'han apuntat més amunt- i d'aquelles pretensions de la mateixa Llei 14/2010, sobre evitar l'internament en centres dels infants i adolescents i prioritzar entorns més familiar i desinstitucionalitzats. En aquest sentit, de nou el Síndic de Greuges en el seu *Informe sobre els drets de l'infant* (2017), exposa el que titlla de "les mancances del sistema de protecció per assignar el recurs idoni, derivades sobretot de la infrarepresentació de l'acolliment familiar" (Síndic de Greuges, 2017: 7); o traduït, la manca de famílies acollidores -tant d'especialitzades o professionalitzades, com de la resta-, no permet acoblar als infants i adolescents en situació de desemparament a aquelles mesures que, en el gruix dels casos, s'assignen com a idònies i preferibles o al que la Llei 14/2010 prescriu com a eminentment prioritari. La manca de cultura acollidora de Catalunya, contrasta amb la trajectòria en l'àmbit d'altres països, més llarga i estesa; tal i com s'exposa a *Els acolliments familiars en l'àmbit internacional: el debat de la professionalització* de Montserrat, Casas i Navarro (2010). Aquesta feina, la de treballar per a augmentar el nombre de famílies acollidores alienes, però també mantenir les que ja es constitueixen com a tal, és una petició reiterativa en varis i múltiples documents de l'àmbit.

Per tot, sembla imminent interessant poder formular propostes, no des del compensar les presumpes carències de la realitat del sistema de protecció actual, sinó per tal de poten-

ciar, de desenvolupar alternatives que ja la LDOIA permet i, considerant les característiques d'aquesta realitat, puguin donar respostes més ajustades al que, ara per ara, resta tan sols en un pla legislativament idealitzat.

L'eix que ha de vertebrar, doncs, la proposta de reformulació parteix del pressupòsit que l'acolliment en UCAE no ha de trobar-se acotat en una única i inamovible forma establerta entre ambdues mesures de protecció a la infància i adolescència en situació de desemparament -acolliment familiar i acolliment en centre-, sinó que s'ha de poder concebre en un sentit molt més vast, capacitatiu; no per alguna forma de capritx gratuït o immotivat, sinó perquè els diversos aspectes i característiques que acoten l'UCAE, ineludiblement així ho permeten. Per l'emmarcar que emana de la LDOIA i per aquelles característiques que se li adscriuen gràcies als mots que conformen l'acrònim, la UCAE s'ha de poder concebre com l'espectre de mesures necessàriament imaginables entre l'acolliment en centre i l'acolliment familiar.

Lluny de poder definir-se com una única forma, perenne i estanca, l'acolliment en UCAE s'imagina des de la mal·leabilitat dels seus mots i en funció del que dicta la Llei 14/2010. Compta amb elements pròpiament substancials -com s'ha desxifrat en la deconstrucció-, i amb aquests pot adoptar formes diverses, susceptibles de pensar-se sempre en funció de les particularitats dels infants i adolescents en situació de desemparament que han d'ésser-hi acollits. Cada nucli convivencial, podrà adoptar aquella forma que consideri més convenient, singularitzada, per tal de procurar incloure-hi còmodament les expectatives i aspiracions dels infants i adolescents, les seves particularitats i aquelles característiques que més l'hagin d'afavorir a configurar-la sempre com una mesura de caire més familiar i desinstitucionalitzat. Potencialment, poden ser recursos que vagin adoptant aquells formats que eminentment es valorin cabdals, que millor es compassin a les capacitats dels infants i adolescents, com a mesures de dret i oportunitat pels mateixos, però també des del seu reconeixement i participació social. Com la trajectòria dels infants i adolescents en funció dels qui es pensen les diverses formes d'UCAE, els nuclis s'han de poder concebre amb la particularitat i aspiracions del cas de cada infant i adolescent, evolucionar paral·lelament i indissociablement a mesura que ho facin els mateixos i finalitzar quan cadascun dels casos es pugui considerar igualment extingit -parlant des de l'àmbit de protecció de la infància i l'adolescència normativitzat-, per retorn a la família d'origen, per assignació de família aliena d'acollida o per emancipació; i etcètera.

És imprescindible comprendre aquest concepte d'UCAE com a espectre entre les dues formes de protecció a la infància i l'adolescència en situació de desemparament, que la coarten. Algunes de les UCAE pensades tindran més aspectes en comú amb l'acolliment en centre i d'altres estaran afinament més a prop de l'acolliment familiar. Es tracta de dissenyar UCAE que es moguin entre aquests confins; sense oblidar que no són ni una cosa, ni l'altra. Aquest concepte de la UCAE avala la capacitat d'atenció i acompanyament a partir del cas per cas que es postula com a eminentment prioritari; no s'erigeix des de fórmules prescrites als infants i adolescents que han d'adscriure-s'hi. A més a més, presumiblement pot tenir més en compte la veu dels infants i adolescents pels quals s'hauran de dissenyar; perquè es poden configurar en funció de les particularitats de cadascun dels infants i adolescents, perquè no són propostes preestablertes, sinó que inclús en processos de definició i desenvolupament posterior i continuus, els infants i adolescents poden jugar-hi un paper clau.

Donades aquestes característiques sembla important remarcar com la UCAE tindrà capacitat -i, de fet, serà quelcom desitjable i indispensable- per a concretar-se, per posar-se límits. Però a diferència de la unicitat de l'anterior forma d'acolliment familiar especialitzat *en* UCAE, aquesta particularització vindrà després però sobretot gràcies a l'ampliació de mires, de possibilitats -tot i que pugui semblar paradoxal-, sempre i indissociablement acotades per allò que li és substancial i legislat a la UCAE. Associar a la UCAE unes característiques més dinàmiques i mutables no li arrabassa la possibilitat d'ajustar-se i d'acotar-se, de singularitzar-se de manera clarament definida i delimitada. Eminentment les propostes s'hauran de focalitzar en aquells axiomes que emanen de la Llei 14/2010 i en les potencialitats dels mots que conformen la UCAE. Precisament per la LDOIA sembla interessant poder subdividir les possibles propostes d'UCAE en tres grans subgrups, que aniran principalment enfocats a un treball preventiu o de retorn a la família d'origen, directament a la protecció dels infants i adolescents, i al treball per a la transició a la vida adulta i a l'autonomia personal. Des d'aquestes tres grans presumibles fites i entre l'acolliment familiar i l'acolliment en centre que l'acoten, la UCAE es presenta des d'una *a*forma desdibuixada, però clara, serena, perquè es coneix des de tota la seva potencialitat; a l'espera d'aquells infants i adolescents que amb el que els hi és propi i que ineludiblement es troba en constant moviment, transformació, vagin esbossant-ne límits igualment susceptibles de canvi.

## sistema actual

### MESURES de protecció pels infants i els adolescents en situació de desemparament



## proposta

### MESURES de protecció amb els infants i els adolescents en situació de risc o desemparament



Per tal de procurar ajustar quelcom més aquest nova proposta més essencial del què i el com es pot concebre la UCAE, el següent apartat procurarà disposar algunes característiques generalitzables; susceptibles de ser extrapolades a la majoria de formats que pot prendre la UCAE. El següent subapartat pretén definir algunes de les directrius que per allò substancial de la UCAE, haurien d'adscriure-se-li de manera majoritària però no imperativament definitiva; només sempre que així es convingui.

### ***3.2. potencials característiques***

*"Spare yourself a lot of trouble and just focus upon the real heart of the matter. And good luck." (Estalvia't un munt de problemes i concentra't en el veritable cor de la matèria. I bona sort.)*

Alan Moore (2013)

Una de les característiques indiscutiblement distintives de la UCAE és que s'ha de comprendre indispensablement com una unitat convivencial. Tal i com s'ha exposat, la unitat convivencial permet múltiples interpretacions; es pot constituir en funció de les particularitats que els infants i adolescents presentin o fins i tot -per què no- es pot dur a terme l'acció educativa intrínseca a la UCAE, en una unitat convivencial prèviament ja constituïda -el nucli familiar de l'acollidor/a o la pròpia unitat convivencial familiar de l'infant i adolescent, per exemple-; pot reclamar d'una convivència intermitent, discontinua, o d'un conviure molt més constant, incessant i permanent. Pel que fa a aquelles formes que es poden inventar, en el seu intent de distingir-se clarament dels centres residencials, la unitat convivencial convida a considerar el seu configurar com a un nucli molt més íntim, propi; evoca a quelcom més pròxim i acollidor, precisament apel·lant a aquella determinació de la LDOIA sobre proporcionar entorns més familiars i desinstitucionalitzats.

Per una banda, més eficaç i eficientment arribaran a entendre's dues persones entre elles que no pas quatre, vuit, setze, trenta-dos, mig centenar, el centenar, mig miler, el miler i fins l'exponencial que es precisi per mostrar l'evidència. La capacitat d'escolta, de construcció de

vinçle, d'interrelació, de compromís, de voluntat de comprensió, inclús de mal·leabilitat que succeeix en l'interaccionar entre dues persones, minva a mesura que se li afegeixen subjectes a l'equació. Per aquesta lògica, una de les característiques que es proposa com a quasi indispensable per a aquesta nova concepció de la UCAE, i que ja Casellas (2010) adscribia als trets de l'acolliment familiar professionalitzat, el nombre màxim d'infant i/o adolescents que han de conformar l'acolliment en UCAE no podrà excedir el de quatre. Així es garanteixen nuclis reduïts, i es convoca un entorn més propi i proper; familiar i desinstitucionalitzat.

Ja Llosada-Gistau *et al.* (2016), deixen palès en la seva recerca sobre la relació que s'estableix entre la percepció de benestar subjectiu dels adolescents en situació de tutela administrativa i el nombre d'infants i adolescents acollits en el mateix centre residencial: "es pot observar que els nois i noies que viuen en centres residencials més grans (més de 30 places) són els que mostren valors significativament més baixos en el benestar subjectiu" (Llosada-Gistau *et al.*, 2016: 14). Aquesta afirmació recolza el suggeriment de configurar mesures d'acolliment en UCAE que no sobrepassin els 4 infants i adolescents acollits -tret d'aquelles excepcionalitats justificants, com més nombre de germans/es, per exemple-. Aquests nuclis més favorablement pròxims, podran prendre una estructura més particularitzada, capaç d'adaptar-se als canvis indissociables de la infància i l'adolescència i, aleshores, apel·la a aquella definició del terme *unitat* que fa referència a la "qualitat d'allò què és únic", per tal d'adaptar-ne les característiques al que reclami i aspiri cada cas.

Eminentment, han de ser espais convivencials; de convivència. No com a terme indissociable a la pernoctació, sinó com a sinònim de compartir uns temps i uns espais de manera periòdica, en els quals s'hi duu a terme l'acció educativa. La convivència pot donar-se de manera semblant a com passa en un centre residencial, que és constant i ininterrompuda amb diversos professionals per torns, o bé pot adaptar-se a aquelles capacitats que permetin els membres que la configuren. Depenent de les característiques que requereixi prendre cada UCAE, la convivència pot limitar-se a només a alguns dies entre setmana, o tan sols a les tardes. En algunes UCAE, en tractar-se de formats sempre petits -tot i que es pugui considerar un eufemisme-, no serà necessari que hi hagi torns de nit com a tals, en què el professional està de guàrdia, sinó que l'educador/a podrà descansar mentre ho facin els infants i adolescents acollits en la UCAE; tal com passaria en un acolliment en UCAE en el nucli familiar del/ de la professional. La convivència es regularà i podrà anar

prenent més o menys ritme en funció de la trajectòria dels membres que la configuren i de l'acció educativa que es determini que s'hi ha de dur a terme. Precisament aquesta, l'acció educativa que pretesament s'hi ha de conciliar, ha de marcar definitivament la diferència respecte qualsevol forma d'acolliment familiar; la professionalització, no quant a remunerada -que també-, sinó per la formació i experiència en l'àmbit amb que, ineludiblement, han de comptar els professionals que configuren laUCAE.

En tots els casos, tret d'aquells en què no s'aconselli o que simplement finalitzin, cal promoure la continuïtat dels qui configuren el nucli; tant infants i adolescents com professionals. En *El benestar subjectiu dels adolescents tutelats a Catalunya* (2016), s'exposa com els adolescents de l'estudi acollits en un centre residencial es mostren més satisfets i el seu benestar subjectiu és més alt, conforme més temps porten en el mateix recurs. Canvis d'aquesta magnitud i índole en la infància i l'adolescència, no són recomanables per facilitar l'establiment d'aquelles bases per construir vincles i relacions entre els integrants de laUCAE; doncs, també en el mateix estudi s'assenyala com el benestar subjectiu dels adolescents és significativament inferior si els infants i adolescents no han mantingut les mateixes persones acollidores o educadores que l'any anterior. Sembla important, doncs, permetre aquesta coherència continua i per això, laUCAE ha de romandre sempre predisposada al canvi, la transformació; tot i que pugui semblar contradictori. Paral·lelament al fet que els infants i adolescents desenvolupin altres capacitats i aspiracions, caldrà anar adaptant laUCAE allò que aquestes reclamin en total consonància. No com a apologia del canvi continu, doncs precisament es remarcava allò interessant d'establir entorns i vincles estables, sinó com la capacitat de laUCAE, de la configuració i concepció del nucli, del tipus i ritme de la convivència, i de l'índole d'acció educativa, per emmotllar-se als desenvolupament que, precisament per ser totes característiques dutes a terme *amb i de* persones, són gratament ineludibles. Així, laUCAE no tan sols s'ha de comprendre des de la seva capacitat d'imaginar-se, de concebre-la, com a multitud de formes més ajustades a les particularitats dels infants i adolescents amb els qui es dissenya, sinó també des de la seva capacitat de mutació constant i sempre en funció dels canvis que els mateixos vagin designant. Cal pensar doncs laUCAE com un concepte fluidament estable.

En aquest sentit, és interessant poder considerar igualment la capacitat d'adequació dels professionals que configuren laUCAE. Allò que resultaria més interessant per al concepte

d'UCAE que es proposa, seria la possibilitat que independentment de les formes i canvis que la UCAE en qüestió anés assimilant, fossin els mateixos educadors/es professionals qui acompanyessin i la configuressin. Així, una UCAE podria reclamar inicialment una presència dels professionals distinta de la que, paulatinament, es podria plantejar eminentment idònia en un altre moment de la mateixa UCAE. Sempre amb aquesta inclinació per la continuïtat de tots/es els seus integrants -si el retorn o acolliment en família no és possible-, però precisament i gràcies a la seva capacitat d'adequació a les circumstàncies canviants.

Per això també cal buscar formules jurídiques de contractació, per tal de que els professionals que configuren cada UCAE es puguin concebre com a tal, per una banda, i puguin afavorir la seva continuïtat en el projecte, per l'altra. A més a més de la figura professional ja aconsellada per Casellas i Mayoral (2010), una contractació de tipus TRADE -treballador autònom econòmicament dependent-, es poden contemplar altres formes jurídiques i teixits associatius segons les característiques de cada UCAE. Podria ser una cooperativa a qui es designa l'acolliment/s; els mateixos professionals podrien ser els encarregats de, considerant els casos i les opinions dels infants i adolescents, dissenyar el format amb que ha de partir una UCAE; serien processos que els farien més participants, també als professionals i, per tant, també a la formació i les experiències en l'àmbit que els avalen. Poder dotar de sentit l'inici d'una UCAE, apropiant-se-la -no en un sentit de propietat, sinó de sentir-la pròpia; sentir-s'hi vinculats més enllà d'una relació estrictament laboral-, pot afavorir la continuïtat dels/de les professionals en el projecte; d'una cooperativa, en serien eminentment els propietaris -ara sí, en un sentit de propietat-, s'hi veurien implicats en altres nivells, i tot i dependre igualment de l'estudi i valoració i seguiment d'un ICIF -institució col·laboradora d'integració familiar- i de l'assignació de l'acolliment per part de l'ICAA -institut català d'acolliment i de l'adopció-, es poden establir maneres alternatives i complementàries d'estudi, valoració i seguiment.

Cal comprendre-ho com un teixit d'UCAE en què es podrien establir relacions de coordinació i cooperació, per les quals poden anar-se movent els professionals, els infants i adolescents, en funció del que possibilitin i valorin els integrants de cadascuna de les UCAE. Un professional no hauria d'estar indissociablement lligat a una única UCAE, sinó que si la seva fórmula ho permet, perquè no reclama d'una presència tant abassegadora, absorbent, podria participar d'altres UCAE de manera coetània -que no simultània, és clar-.



Fins i tot seria interessant que, una de les funcions dels professionals de la UCAE, fos que els mateixos s'encarreguessin de fer el seguiment i valoració -a part dels interns entre infants, adolescents i professionals- d'altres UCAE; a més a més del seguiment que puguin fer les respectives ICIF.

Finalment, per tot allò exposat, es proposa la possibilitat d'obrir el ventall d'infants i adolescents pels quals es considera inicialment la UCAE des de la LDOIA. Limitar la mesura d'acolliment en UCAE tan sols per a infants i adolescents en situació de desemparament amb diversitat funcional, altres dificultats o necessitats especials i grups de germans/es, tal com dicta la Llei 14/2010, és precisament limitar, de nou, la mesura i totes les seves capacitats. La possibilitat de contemplar la UCAE per a infants i adolescents en situació de desemparament -independentment de si es troben en alguna de les situacions que exposa la LDOIA per a les UCAE- i pels infants i adolescents que tan sols es troben en situació de guarda, possibilita igualment poder comprendre i aprofitar la UCAE com a mesura per a la prevenció. Fins i tot es poden considerar mesures aplicables a aquells infants i adolescents d'origen estranger sense referents familiars a Catalunya, en casos en què es dona violència filio-parental a la llar de l'infant o l'adolescents, trastorns de conducta o diversitat funcional, altres dificultats o necessitats especials, sense necessitat que es trobin en situació de tutela administrativa. També es poden considerar les UCAE per a joves que tenen expedient penal; de fet, el punt *J* de l'Article 7 -Definición de las medidas susceptibles de ser impuestas a los menores y reglas generales de determinación de las mismas- comprés en el Título II. De las medidas, de la Ley 5/2000, de 12 de enero, reguladora de la responsabilidad penal de los menores, proposa com a mesura la

convivencia con otra persona, familia o grupo educativo. La persona sometida a esta medida debe convivir, durante el período de tiempo establecido por el Juez, con otra persona, con una familia distinta a la suya o con un grupo educativo, adecuadamente seleccionados para orientar a aquélla en su proceso de socialización.

Ley 5/2000, de 12 de enero, reguladora de la responsabilidad penal de los menores.

Així, sembla igualment interessant poder comprendre la UCAE com una mesura que transcendeix els límits dels infants i adolescents desemparats, per poder considerar-la

en múltiples i diverses circumstàncies i amb tota la seva potencial envergadura particularitzant.

Totes aquestes característiques que potencialment se li poden atribuir a una UCAE la configuren capaç d'adaptar-se i consolidar-se en funció de les unicitats de cada infant i adolescent, independentment del seu inevitable i desitjable desenvolupament. Les UCAE adquiriren aquella sort d'autonomia, capaç d'adaptar-se a les unicitats dels casos, però sobretot a les dels infants i adolescents.

### ***3.3. alguns exemples***

*"e se non è vero, ben trovato"*  
*(i si no és veritat, ben trobat)*

Dita popular italiana

Per tal de procurar aterrar quelcom més clarament la reformulació de la UCAE i aquelles característiques potencials que se li poden atribuir, resulta interessant poder posar alguns exemples que s'han de llegir com a tal; propostes que lluny de pretendre's definitives, inamovibles, han de poder ser mostres d'allò exposat anteriorment. Per això, es proposarà un exemple de cadascun dels tres grans subgrups: de prevenció o retorn, de protecció i de transició a la vida adulta i a l'autonomia personal.

#### ***De prevenció o retorn***

Han de ser mesures eminentment enfocades al retorn de l'infant i adolescent amb la seva família d'origen o bé de prevenció, per tal que no es produeixi un procés de desempament. La UCAE en aquesta subcategoria, pot comprendre's com una acció educativa directa amb la família d'origen, en distints graus segons cada cas. Així, es poden configurar com a formes complementàries, de recolzament, a la tasca que duen a terme les famílies dels infants i adolescents; en alguns casos, una espècies de *copaternitat* per

a aquelles famílies a qui els sobrepassen algunes característiques o circumstàncies dels seus fills i filles, i que reclamen d'un treball educatiu per capacitar el que d'entrada els pot suposar una dificultat. Per això poden ser mesures que no reclamin d'una pernoctació o d'una convivència tant intensa com pot donar-se en altres casos, sinó que es poden estipular uns tempos i uns espais més acords a les evolucions que vagin esdevenint. Es poden pensar UCAE pels sortir de les escoles i instituts; tan sols pels dies entre setmana o pels caps de setmana; algunes tardes en el propis nucli familiar dels infants i adolescents, sempre amb aquesta pretesa acció educativa implícita. UCAE en què puguin tenir presència intermitent les famílies d'origen, fora del nucli familiar, per poder mantenir el vincle i consolidar els aprenentatges junt amb els seus fills i filles, i l'acompanyament d'un/a professional.

Igualment, dintre aquest subgrup també es pot concebre una UCAE com aquell nucli convivencial que s'estableix molt esporàdicament en la llar d'una nova família acollidora o adoptiva, per tal d'acompanyar el procés de formació i d'acoblament de l'infant o l'adolescent en la nova llar i anar perdent presència de l'educador/a gradualment.

### ***De protecció***

En aquesta subdivisió hi tindrien igualment cabuda les UCAE plantejades com a acolliments familiars professionalitzats. Amb totes les modalitats d'acolliment -d'urgència, simple i permanent-, independentment de si es constitueixen en el nucli familiar del / de la professional o no, les UCAE de protecció no tindrien un treball tan directe amb les famílies d'origen, tot i que no exclou la possibilitat de fer-lo paral·lelament i, és clar, romanent subjectes al règim de visites. Segons els pronòstics que es designin per a cada cas, s'establiran de forma més temporal o permanent; de fet, apel·lant a aquella mal·leabilitat de la UCAE, una mateixa unitat convivencial podrà anar transformant-se, passant d'una UCAE d'urgència a una de temporal, fins a la permanent en el menys esperançador dels escenaris. O, pel contrari, una UCAE d'aquest subgrup en què es consideri el retorn a la família d'origen, podrà anar adoptant aquelles característiques que permetin aquest treball directe amb la família d'origen que es plantejava abans. Hi haurà UCAE de protecció que seguiran reclamant d'una guàrdia dels/ de les educadors/es a les nits, mentre que d'altres, tot i igualment estar de guàrdia, no reclamaran que el professional es mantingui despert.

Cada UCAE haurà d'anar adaptant aquelles característiques que li resultin més compasades als seus integrants.

### ***De transició a la vida adulta i a l'autonomia personal***

Per acabar, aquestes tipologies d'UCAE s'enfocaran a treballar per a l'autonomia personal i per a la transició a la vida adulta dels adolescents. Poden ser UCAE que permetin als adolescents a partir dels 17 anys, conuiuere en nuclis amb altres joves amb les mateixes circumstàncies i, segons les seves capacitats, que hi hagi més o menys presència d'un/a educador/a; poden inclús ser dispensables en alguns nuclis convivencials a les nit -tan sols sempre hi haurà algú de guàrdia telefònica, per si cal la figura professional-, i que es tracti de presències intermitents al pis, segons els ritmes que els mateixos integrants reclamin i la seva transició cap a l'autonomia personal. Poden ser UCAE de caps de setmana, que es passen en el nucli familiar de l'educador/a , per construir vincles fermes de cara la seva autonomia; com a referents.

Es pot proposar -per proposar que no sigui- poder fins i tot allargar l'edat per poder formar part de la UCAE de transició a la vida adulta, tal com ja contempla la LDOIA, en l'Article 151. Mesures assistencials, del Capítol IV. Suport posterior a l'emancipació o a la majoria d'edat, en estendre mesures assistencials passada la majoria d'edat, fins als 21 anys.

## 4. *conclusions*

El poema d'Artze (1957) que encapçala aquest document, *Txoria txori*, es considera significativament descriptiu per al desenvolupament d'aquest treball. Sembla que es devaluaria si es procurés explicar el si del poema base; i per altra banda, l'apologia de relació és senzillament clara. El paral·lelisme que es busca establir amb el procés d'aquest treball i aquells preceptes que s'ha intentat desxifrar-hi, procura anar-hi en concordança, sintonia; respectar la naturalesa (potencial) de la UCAE i dels aspectes i factors fonamentals que la vertebraven -sobretot, la infància i l'adolescència-.

Tot l'enfocament del treball procura aquest aprovisionar-se des de les potencialitats; discernir el que és substancial, essencial, i no ofegar-ho, asfixiar-ho, en algun afany de sentir-ho sota control i amb l'excusa que ho hem produït -tal com assenyalava Baudrillard (2002)-. Si es pensa des de la seva analogia amb la infància i l'adolescència que implícitament i indissociablement han vertebrat aquest treball, el no permetre *ser*, el *tallar de les ales*, sota el pretext que imperativament s'han d'emparar, encara resulta més pertorbado-

rament controvertible. Sobretot per això, és interessant poder emprendre trajectes com el que es proposen en aquest treball.

El que eminentment pot resultar atractiu d'aquest treball, independentment de considerar o valorar el potencial interès de l'anàlisi deconstructiva o de la proposta reconstruïda, és l'exercici en si que es proposa. Resulta captivant el procés pel qual s'ha hagut de transitar; un trajecte que convida a qüestionar, analitzar i recompondre incipientment, pel possibilitar. Quelcom que d'entrada es considerava quasi indubtablement inqüestionable, passa a ser objecte de revisió i de reescriptura. Ha resultat un procés interessant, independentment del resultat.

Precisament per això també, sembla important recordar com, tant la lectura deconstructiva com la proposta de reconstrucció que s'ha considerat en aquest treball, no s'ha de comprendre de manera taxativa o exhaurida, sinó bàsicament com el que són; una lectura i una proposta. Ambdues permeten encara molta més reflexió i recomposició. No tancar aquest procés de reconstrucció, fins i tot el de deconstrucció, convidar a seguir amb el revisar i reescriure pel que s'advoca; principalment a aquells i aquelles professionals que estan o poden estar directament vinculats a l'àmbit, sobretot en la realitat pràctica; i també des del que emana de la veu dels infants i adolescents. Per les (des)dibuixades línies que conformen la UCAE, es facilita aquest considerar des d'altres espais, des d'altres subjectes. Val la pena, tot i la necessitat d'establir i consolidar mesures consistentes i clarament fonamentades, romandre en una predisposició permanent, constant, de revisió crítica i de reformulació de propostes.

## 5. *bibliografia*

Baudrillard, J. (2002). *Contraseñas*. Barcelona: Anagrama.

Borges, J. L. (2012). *El Aleph*. Barcelona: Debolsillo.

Cabrera Infante, G. (1967). *Tres tristes tigres*. Bogotá: Espasa Calpe.

Casellas, S. i Mayoral, J. (2010). *L'acolliment familiar professionalitzat d'infants i adolescents en unitats convivencials d'acció educativa*. Col·lecció eines, 11. Generalitat de Catalunya. Recuperat de:

[http://treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/01departament/08publicacions/colec-cions/eines/num\\_11/einesonze.pdf](http://treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/01departament/08publicacions/colec-cions/eines/num_11/einesonze.pdf)

Comité Invisible (2015). *A nuestros amigos*. Logroño: Pepitas de calabaza.

Diari de Sessions del Parlament de Catalunya. *Comissió per a la infància*. X Legislatura; Segon període. Sèrie C - Número 109, 28 de maig de 2013. Recuperat de:

<https://www.parlament.cat/document/dspcc/56312.pdf>

Diari de Sessions del Parlament de Catalunya. *Ple del Parlament*. X Legislatura; Tercer període. Sèrie P - Número 40, 4 de desembre de 2013. Recuperat de:

<https://www.parlament.cat/document/nom/10p040.pdf>

Diari de Sessions del Parlament de Catalunya. *Comissió per a la infància*. X Legislatura; Quart període. Sèrie C - Número 402, 29 d'abril de 2014. Recuperat de:

<https://www.parlament.cat/document/dspcc/56605.pdf>

Generalitat de Catalunya (2013). *Pacte per a la Infància a Catalunya*. Departament de Benestar Social i Família. Recuperat de:

[http://treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/03ambits\\_tematicos/07infanciaiadolescencia/observatori\\_drets\\_infancia/destacats\\_columna\\_dreta/pacte\\_infancia\\_catalunya\\_juliol\\_2013.pdf](http://treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/03ambits_tematicos/07infanciaiadolescencia/observatori_drets_infancia/destacats_columna_dreta/pacte_infancia_catalunya_juliol_2013.pdf)

*Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència*.

Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, núm. 5641, del 2 de juny del 2010. Recuperat de: <https://www.parlament.cat/document/nom/TL115.pdf>

*Ley Orgánica 5/2000, de 12 de enero, reguladora de la responsabilidad penal de menores*. Boletín Oficial del Estado, núm. 11, de 13 de enero de 2000, pp. 1422 a 1441. Recuperat de: <https://www.boe.es/boe/dias/2000/01/13/pdfs/A01422-01441.pdf>

Llosada-Gistau, J., Montserrat, C., Casas, F. (2016). *El benestar subjectiu dels adolescents tutelats a Catalunya*. Papers 29. Generalitat de Catalunya; Departament de Treball, Afers Socials i Famílies. Barcelona: Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència. Recuperat de:

[http://treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/01departament/08publicacions/colecions/papers\\_accio\\_social/num\\_29/benestar-subjectiu-adolescents.pdf](http://treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/01departament/08publicacions/colecions/papers_accio_social/num_29/benestar-subjectiu-adolescents.pdf)

Montserrat, C., Casas, F., i Navarro, D. (2010). *Els acolliments familiars en l'àmbit internacional: el debat de la professionalització*. Col·lecció Infància i Adolescència, 5. Generalitat de Catalunya. Recuperat de:

<http://acciosocial.org/wp-content/uploads/2010/12/acollimentsfamiliars.pdf>

Muner, J., Llosada, J. (coord.) (2015). *Pacte per a la Infància. Pla d'atenció integral per a la infància i l'adolescència 2015-2018. Enfocament estratègic*. Generalitat de Catalunya; Departament de Benestar Social i Famílies. Recuperat de:



[http://treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/03ambits\\_tematics/07infanciaiadolescencia/politiques\\_i\\_plans\\_actuacio/pdiiaac/Pla\\_Atencio\\_Integral\\_Infancia\\_Adolescencia\\_Catalunya\\_2015-2018/DesplegamentPacteInfancia\\_PlaAtencioIntegralInfanciaAdolescencia2015-2018.pdf](http://treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/03ambits_tematics/07infanciaiadolescencia/politiques_i_plans_actuacio/pdiiaac/Pla_Atencio_Integral_Infancia_Adolescencia_Catalunya_2015-2018/DesplegamentPacteInfancia_PlaAtencioIntegralInfanciaAdolescencia2015-2018.pdf)

Síndic de Greuges de Catalunya (2017). *Informe sobre els drets de l'infant. Novembre 2017*. Recuperat de:

[http://www.sindic.cat/site/unitFiles/4893/Informe%20sobre%20els%20drets%20infant\\_2017.pdf](http://www.sindic.cat/site/unitFiles/4893/Informe%20sobre%20els%20drets%20infant_2017.pdf)

